

Täysistunto

Torstai 28.2.2019 klo 16.04—20.28

8. Valtiontalouden tarkastusviraston vuosikertomus eduskunnalle 2018

Kertomus K 19/2018 vp

Valiokunnan mietintö TrVM 10/2018 vp

Ainoa käsittely

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Käsittelyn pohjana on tarkastusvaliokunnan mietintö TrVM 10/2018 vp. Nyt päätetään kannanotosta kertomuksen johdosta.

Ensimmäinen puheenvuoro, valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Heinäluoma.

Keskustelu

20.07 **Eero Heinäluoma sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valtiontalouden tarkastusvirasto on itsenäinen virasto, ja jotta se voi tehdä työnsä luotettavalla ja hyvällä tavalla, sen asema on järjestetty eduskunnan yhteyteen. Se ei ole siis valtioneuvoston yhteydessä tapahtuvaa työtä eikä myöskään valtioneuvostolle, siis maan hallitukselle, alisteista. Tähän viraston riippumattomuutta korostavaan asemaan eduskunnan yhteydessä mentiin runsas kymmenen vuotta sitten, ja voi sanoa, että tämä järjestely on osoittautunut erittäin onnistuneeksi ja hyväksi.

Virasto antaa kuitenkin säännönmukaisesti tiedot juuri eduskunnalle, ja tietysti laveamaltikin julkisuuteen, omasta työstään ja keskeisistä tarkastushavainnoistaan. Valtiontalouden tarkastusviraston vuosikertomus on osa tätä raportointia, ja tämän raportoinnin tarkoitus on tietysti varmistaa se, että myös viraston toiminta on arvioitavissa. Kun tässä edellä keskusteltiin yhdenvertaisuusvaltuutetun työstä, niin tietysti samanlainen korkea integriteettivaatimus kuuluu myös tarkastusviraston työlle, ja yhtä kaikki sen työn arviointi on nimenomaisesti eduskunnan asia, ja sitä myös tämä vuosikertomusraportointi palvelee.

Tässä vuosikertomuksessa otetaan huomioon pidemmältä aikaa viraston tekemät keskeiset tarkastukset elokuun loppuun 2018 mennessä ja myös tilintarkastuskertomuksia, jotka ovat kohdistuneet varainhoitovuoteen 2017. Virastohan antaa myös sitten finanssipoliitiikan valvonnasta erillisen kertomuksen ja samoin valtion tilinpäätöksen ja hallituksen vuosikertomuksen tarkastuksesta. Nekin ovat täällä säännöllisin väliajoin keskustelun kohteena.

Valiokunta on käynyt tämän pitkälti rutiiniluontoisen paperin lävitse, ja sillä ei ole sen yleislinjoihin huomautettavaa, mutta tässä yhteydessä valiokunta on paneutunut aivan erityisesti riskienhallintaan ja tarkastusviraston havaintoihin tältä alueelta. Tämän mietinnön yhteydessä valiokunta, siis eduskunnan tarkastusvaliokunta, on myös käynyt lävitse tarkastusviraston erilliskertomuksen valtionhallinnon riskienhallinnasta ja toimintojen jatku-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 167/2018 vp

vuudesta — erittäin arvokas paperi. Tältä osin valiokunta on löytänyt sellaisia havaintoja, jotka on syytä saattaa koko eduskunnan tietoisuuteen.

Tässä mietinnössä tarkastusvaliokunta keskittyy riskienhallintaan ja siihen, miten valtion virastot ja laitokset ovat varautuneet turvaamaan oman toimintansa jatkuvuutta häiriötilanteissa. Tämän erilliskertomuksen havainnot olivat eräin osin hälyttäviä ja, voi sanoa, yllättäviä. Meillä on pitkäaikainen valtionhallinnon ja koko yhteiskunnan perinne poikkeusoloihin valmistautumisessa. Se on Suomessa tehty yleisesti ottaen erinomaisen hyvin ja länsimaisittain katsottuna hyvin korkeatasoisella tavalla.

Sitten tarkastusviraston raportoinnin yhteydessä kävi ilmi, että on kuitenkin olemassa paljon sellaisia häiriötilanteita, joihin valmentautuminen ei olekaan kovin korkealla tasolla tai sitä ei ole suunnitelmallisesti tehty ollenkaan. Eli kysymys on sellaisista asioista kuin vaikkapa sähköhäiriöt, isot tulipalot, tahallinen haitanteko tai esimerkiksi terrorismi. Ne kuuluvat siihen kategoriaan, johon valtion virastoissa ja laitoksissa ei ole riittävästi valmentauduttu. Iso yllätys oli, että tämä erillisraportointi kertoo, että kolmasosassa valtion 180:stä tulosohjatusta virastosta tai laitoksesta, mukaan lukien ministeriöt, ei ole tällaista riskienhallinta- tai jatkuvuussuunnitelmaa ollenkaan. Se on tietysti hälyttävä luku, eikä ollenkaan hyväksyttävää. Tästä seuraten valiokunta pitää tärkeänä, että tähän asiaan otetaan selkeä kanta ja tätä suunnittelua nopeassa aikataulussa parannetaan. Lisäksi tämän työn yhteydessä on käynyt ilmi, että riskienhallinnan vastuut valtionhallinnossa, myös ministeriöissä, on puutteellisesti määritelty ja vastuusuhteet eivät ole riittävän kirkkaat. Kun vastuusuhteet eivät ole kirkkaat — ei ole määritelty esimerkiksi erityisministeriötä, joka vastaisi tästä riskienhallinnan ohjeistuksesta — voi tietysti ymmärtää näinkin korkeata lukua kuin kolmasosa, joka ei ole varautunut tällaisiin poikkeustilanteisiin ollenkaan.

Tarkastusvaliokunta pitääkin tärkeänä, että tähän tilanteeseen saadaan aikaan muutos. Tarvitaan kokonaisvaltainen, kaikkia valtion toimintoja koskeva riskienhallintaohjelma ja siihen liittyvät vastuumäärittelyt. Oikeat menettelytavat on mietittävä silloin, kun kriisit eivät ole päällä, ja ne on myös harjoiteltava oikein, jotta sitten tositilanteessa voivat tapahtua kansalaisten oikeudet ja yhteiskunnan häiriöttömän toiminnan turvaavat toimintaratkaisut.

Valiokunta esittääkin, että eduskunta hyväksyisi tähän liittyen erillisen kannanoton, jonka sisältö on, että eduskunta velvoittaa hallitusta ryhtymään välittömästi toimiin riskienhallinnan parantamiseksi ja tähän liittyen määrittelemään vuoden 2020 loppuun mennessä valtioneuvostotasoisien, hallinnonalatasoisen ja virastotasoisien riskienhallinnan yhteensovivat ja toimivat menettelytavat ja edelleen että hallitus määrittää asiassa vastuuministeriöt ja muut tarpeelliset vastuusuhteet.

Valiokunnan mietintö on yksimielinen.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi kertomuksen K 19/2018 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.